

УДК 2-285:316.77(477)
DOI: <https://doi.org/10.17721/sophia.2025.26.2>

Дмитро ВАЛЮХ, асп.
ORCID ID: 0009-0007-6102-024X
e-mail: dimavaluh@gmail.com

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна

Євген МЕЛЬНИЧУК, асп.
ORCID ID: 0009-0005-8731-4823
e-mail: eygen@ukr.net

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна

БІЛЕ БРАТСТВО, ПОСОЛЬСТВО БОЖЕ І ХАСИДИЗМ В ІНФОРМАЦІЙНОМУ ПРОСТОРІ УКРАЇНИ: РЕЛІГІЄЗНАВЧИЙ АНАЛІЗ

Вступ. Досліджено специфіку інформаційної репрезентації трьох релігійних рухів – Білого Братства, Посольства Божого та хасидизму – в українському медійному просторі. Актуальність теми зумовлена трансформацією інформаційного середовища в умовах посттоталітарного плюралізму, гібридних загроз і релігійної полівалентності. Особливу увагу приділено тому, як засоби масової інформації формують образ релігійної "інакшості" та впливають на суспільне ставлення до релігійних спільнот у контексті міжконфесійної взаємодії та інформаційної безпеки.

Методи. Дослідження базовано на міждисциплінарному підході, що поєднує інструменти релігієзнавства, соціології релігії, медіазнавства та критичного дискурсу-аналізу. Застосовано порівняльно-історичний метод для вивчення генези та трансформації рухів, структурно-функціональний аналіз їх соціальної ролі, контент-аналіз традиційних і цифрових медіа, а також принципи теорії стратегічної комунікації.

Результати. Установлено, що Біле Братство репрезентується як деструктивний культ із езотерично-апокаліптичними рисами, Посольство Боже – як харизматичний релігійний рух із соціальною активністю, але й із суперечливою медійною репутацією, а хасидизм – як традиційна течія юдаїзму, яка одночасно сприймається як частина культурної спадщини й об'єкт побутової критики. Показано, що медійна репрезентація цих рухів значною мірою впливає на міжетнічні стосунки, рівень релігійної толерантності та громадянську довіру в умовах війни та соціальної поляризації.

Висновки. Визначено, що репрезентація релігійних спільнот у медіа виконує не лише інформативну, а й нормативну функцію, впливаючи на суспільні уявлення про легітимність, загрозу чи прийнятність релігійної "інакшості". Обґрунтовано необхідність розроблення етичного медійного кодексу щодо висвітлення релігійної тематики, що сприятиме зниженню рівня стигматизації, зміцненню стратегічної комунікації та розвитку міжрелігійного діалогу в Україні.

Ключові слова: релігійні рухи, інформаційний простір, Біле Братство, Посольство Боже, хасидизм, медіарепрезентація, релігійна толерантність, стратегічна комунікація.

Вступ

В умовах посттоталітарної трансформації українського суспільства, формування релігійного плюралізму та посилення ролі мас-медіа як головного джерела конструювання суспільної уяви, особливого значення набуває аналіз присутності та репрезентації релігійних рухів в інформаційному просторі. Зокрема, такі феномени, як "Біле Братство", "Посольство Боже" та хасидизм мають кардинально відмінні релігійні, соціальні та культурні стратегії, проте всі вони стають об'єктами суспільного інтересу, медійних інтерпретацій і, подекуди, маніпуляцій. Їхній вплив на громадську думку, релігійну ідентичність, ставлення до держави та інших релігійних груп є суттєвим і водночас суперечливим.

Особливої уваги потребує те, яким чином ці рухи репрезентуються в українському інформаційному полі – як у масових медіа, так і в альтернативних цифрових платформах. Вивчення цих репрезентацій дозволяє не лише виявити типові наративи і механізми маркування "іншого" в публічному дискурсі, але й глибше осмислити взаємодію між релігійною свободою, державною політикою, інформаційною безпекою та міжконфесійною толерантністю в Україні. Це робить дослідження релевантним як у контексті релігієзнавства, так і інформаційних та соціальних наук.

Зважаючи на це, **метою дослідження** є аналіз специфіки інформаційного висвітлення релігійних рухів "Біле Братство", "Посольство Боже" та хасидизму в українському медійному просторі з урахуванням контексту релігійної політики, соціальних уявлень і викликів інформаційної безпеки.

Поставлена мета передбачає виконання таких **завдань**:

1. проаналізувати історичне походження, основні доктринальні риси та суспільну рецепцію "Білого Братства", "Посольства Божого" та хасидизму в Україні;

2. визначити провідні нормативи, образи та дискурсивні стратегії, за допомогою яких ці релігійні рухи репрезентуються у традиційних та цифрових медіа.

Методи

Методологія представленого дослідження ґрунтується на міждисциплінарному підході, що поєднує інструментарій релігієзнавства, соціології релігії, медіазнавства, культурології та досліджень з інформаційної безпеки. Для досягнення мети аналізу специфіки інформаційного висвітлення релігійних рухів "Біле Братство", "Посольство Боже" та хасидизму в медійному просторі України використано низку взаємодоповнювальних методів.

По-перше, застосовано порівняльно-історичний метод для вивчення генези, доктринальної специфіки та соціального контексту виникнення кожного з рухів. Це дозволило простежити етапи становлення та трансформації цих спільнот в українському релігійному ландшафті.

По-друге, структурно-функціональний підхід сприяв виявленню ролі цих релігійних рухів у соціальному тілі суспільства, їхнього внеску в культурні, благодійні, просвітницькі та політичні процеси.

По-третє, контент-аналіз медійних джерел (новинних публікацій, телесюжетів, блогів, відеоконтенту, повідомлень у соціальних мережах) дав змогу ідентифікувати основні дискурсивні стратегії, наративи, образи й медійні фрейми, які формують суспільне уявлення про ці релігійні утворення.

Особливу увагу приділено співвідношенню між традиційними медіа та цифровими платформами в конструванні релігійної реальності. Крім того, критичний дискурс-аналіз застосовувався для виявлення механізмів стигматизації, маркування "іншого", ксенофобного підтексту та маніпулятивних практик у публічному висвітленні релігійної тематики. Задля забезпечення релевантності результатів ураховано також принципи теорії стратегічної комунікації та концепцію інформаційної безпеки, зокрема в контексті можливого використання релігійних наративів у гібридних інформаційних впливах. Таким чином, обрана методологія дозволяє всебічно проаналізувати, яким чином репрезентація згаданих релігійних рухів у медійному просторі України впливає на суспільне сприйняття, міжконфесійну толерантність, державну політику в релігійній сфері та загальний рівень інформаційної безпеки.

Важливими також для нас стали напрацювання вітчизняних релігієзнавців, які розкривали специфіку функціонування тих чи інших релігійних організацій в Україні (Здіорук, & Токман, 2023; Колодний, 2007; Петрушкевич, 2014; Фуркало, & Фуркало, 2012) та перспективи їх існування в контексті проблематики релігійної безпеки у вітчизняних реаліях (Kharkovshchenko et al., 2024; Kharkovshchenko, & Turenko, 2024; Piletsky, & Nesterova, 2024; Predko, & Predko, 2024).

Результати

Джерела та ключові аспекти функціонування "Білого Братства", "Посольства Божого" і хасидизму в Україні. Передусім слід зауважити, що рух "Біле Братство", також відомий як "ЮСМАЛОС" (абревіатура від "Юнус-Світ-Марія-Логос"), виник на початку 1990-х років в умовах соціально-культурного вакууму, спричиненого крахом радянської ідеології. Його ідейними лідерами стали Марина Цвігун (яка прийняла ім'я Марія Деві Христос) та Юрій Кривоногов. Виникнення Білого Братства в Україні стало результатом взаємодії окультно-езотеричних тенденцій, які масово проникали із Заходу та Росії після розпаду СРСР, і глибокої духовної дезорієнтації частини населення. Доктрина руху була синкретичною, поєднуючи елементи християнства, гностичних вірувань, апокаліптичного мислення, теософії та езотерики. Основна ідея Братства полягала в "пришесті Матері Світу", якою нібито є сама Марія Деві Христос – втілення божественного жіночого начала.

Найгучнішим епізодом у діяльності руху стало оголошення про "кінець світу" 24 листопада 1993 року, коли планувалося масове зібрання у київському Палаці "Україна". Цей акт інсценованого апокаліпсису було сприйнято владою як загроза громадському порядку. Лідерів було заарештовано, рух заборонено, але він продовжив існування у латентній або трансформованій формі (передусім в Інтернеті). Варто зазначити, що в інформаційному просторі 1990-х років Біле Братство було маргіналізоване, охарактеризоване як "секта" та "деструктивний культ".

Така рецепція вкоренила страх перед "альтернативною релігійністю", яка відступає від традиційного християнства і до наших днів, адже про неї наголошували, що "Це можуть бути проривні напрями в пришвидшенні розумової діяльності людини, підвищенні ефективності навчання та виховання, появи принципово нових методів лікування тощо. З іншого боку, з'являється можливість створення новітніх засобів збройної боротьби на базі систем прихованих інформаційних впливів, спрямованих на пряме маніпулювання підсвідомістю людини" (Скулиш та ін., 2023, с. 15).

З релігієзнавчого погляду, Біле Братство є типовим прикладом новітнього релігійного руху з харизматичним лідером, апокаліптичним світоглядом, високим рівнем соціального контролю і символічної мови, що тяжіє до гностично-дуалістичних моделей. Поява його, як і інших харизматичних рухів, "є відповіддю на постмодернізаційні процеси в сучасному суспільстві. Релігійні суб'єкти харизматичного напрямку завершили процес інституалізації. Сучасний харизматизм орієнтує віруючих на вирішення питань особистісного виміру, але не залишається осторонь нагальних соціальних проблем суспільства. Українські харизмати не є маргінальними утвореннями, вони мають етноконфесійне забарвлення, яке включає глибоку особисту віру у спасіння, орієнтацію на ранньохристиянські ідеали, врахування сучасних процесів суспільства" (Коробка, & Лазарев, 2009, с. 87).

Соціальна ж рецепція руху відображає глибоку кризу ідентичності в пострадянському суспільстві, а також брак релігійної освіти серед масового населення. Після 2000-х років активність руху різко знизилась, хоча його сліди і сьогодні можна простежити в цифровому середовищі (сайти, блоги, YouTube-канали, онлайн-спільноти).

Водночас, якщо говорити про "Посольство Боже" (офіційна назва – "Посольство Благословенного Царства Божого для всіх народів"), то цей рух було засновано в Києві 1994 року пастором Сандеем Аделаджа – емігрантом з Нігерії. На відміну від Білого Братства, цей рух не апелював до апокаліптичного мислення, а тяжив до харизматичного християнства п'ятидесятницького типу, що має глибоке коріння в африканській релігійності. Його доктрина ґрунтується на поєднанні євангельського протестантизму, "богослов'я процвітання", практик зцілення та соціального служіння. І це цілком логічно, адже "релігійні організації, відкриті до постмодерну, особливо увагу приділяють творчості. Вони прагнуть доносити своє вчення не лише за допомогою слова-проповіді, а й шляхом використання для цього великого різноманіття художніх форм – спів, сучасну музику і сценічне мистецтво. Акцент робиться на особистій взаємодії між членами Церкви і творчістю. В епоху постмодерну змінилися засоби поклоніння Богу. Ідеологи його твердять, що не Слово Боже і проповідь, а музика є засобом, через який Бог сповіщає людям про їх спасіння (Колодний, 2007, с. 320).

Як результат, "Посольство Боже" швидко зросло до масштабної конфесійної спільноти з філіями в кількох містах України та за кордоном, активно займалося медійною діяльністю (телебачення, проповіді онлайн, музика), а сам пастор Аделаджа здобув вплив навіть у політичних колах. Особливо помітною була участь членів церкви в діяльності благодійних програм, допомозі безхатчанкам, реабілітації залежних тощо.

Проте від середини 2000-х років образ "Посольства Божого" в українському інформаційному просторі почав набувати амбівалентних ознак: його звинувачували у фінансових махінаціях (справа компанії "Кінгз Кепітал"), критикували за "неукраїнськість", "псевдохристиянство" та "сектантство". ЗМІ переважно демонстрували негативно-насторожене ставлення до руху, що спричинило поступову маргіналізацію його репутації, попри реальний соціальний вклад у розв'язання проблем міського населення. Суспільна рецепція "Посольства Божого" розкриває складні питання інтеграції мігрантських релігійних ініціатив у локальний контекст, відмінності між традиційними та новими формами християнства, а також виклики міжкультурного порозуміння. У випадку Аделаджи маємо справу з харизматичним лідером, який прагнув стати не лише релігійним, а й морально-політичним авторитетом.

Утім, попри все, в умовах повномасштабної війни цю релігійну організацію навіть було зараховано до критично-важливих для функціонування економіки та забезпечення життєдіяльності населення в особливий період (Перелік юридичних осіб..., 2025).

У свою чергу, якщо говорити про хасидизм, то історія хасидського руху є низкою метаморфоз, репрезентованих різними вченнями, змістові детермінанти яких по-своєму розв'язують проблему співвідношення фідеїстичності, виплеканої на ґрунті екзальтованої афективності й раціональності (вченості). Звідси й проблемність тлумачення хасидизму як триумфу неуттва, неосвіченості над наукою" (Фуркало, & Фуркало, 2012, с. 161). Ця течія в юдаїзмі виникла у XVIII столітті на території України (зокрема Поділля та Волині) з ініціативи Ізраеля Баал-Шем-Това. На відміну від Білого Братства й Посольства Божого, хасидизм не є новітнім релігійним рухом, а радше традиційною формою ортодоксального юдаїзму з власною містичною, богословською й соціальною парадигмою. Його основні риси – культ цадика (праведника), наголос на радості в служінні Богові, містичне тлумачення Тори, ритуальна дисципліна і спільнотна солідарність.

Після Другої світової війни та Голокосту хасидизм був майже повністю витіснений із території України. Однак з 1990-х років, після здобуття незалежності, почався процес повернення хасидів – передусім паломників – до сакральних місць (Умань, Бердичів, Меджибіж, Брацлав), пов'язаних із могилами видатних цадиків. Щорічне паломництво до Умані на Рош га-Шана стало об'єктом не лише релігійної, а й політичної та інформаційної уваги.

У медіапросторі хасиди репрезентуються амбівалентно. З одного боку – як релігійні туристи, носії єврейської культури, спадкоємці історичної присутності юдаїзму в Україні. З іншого – як об'єкт локального незадоволення через шум, порушення порядку або культурну відмінність. При цьому в офіційному дискурсі держава прагне використовувати хасидські паломництва як символ толерантності, співпраці з Ізраїлем і розвитку релігійного туризму.

Суспільна рецепція хасидизму в Україні є найменш маргіналізованою порівняно з двома іншими розглянутими рухами. Проте це не заперечує існування латентного побутового антисемітизму, який іноді проривається у коментарях у соцмережах чи регіональних ЗМІ. Водночас присутність хасидизму в українському інформаційному просторі дає можливість для критичної розмови про релігійну пам'ять, міжетнічні стосунки та потенціал мультікультурного діалогу.

Репрезентація релігійних рухів в українському інформаційному просторі: між конфліктом і стратегічною комунікацією. У сучасному світі, де релігія дедалі більше функціонує як елемент символічної політики і масової культури, те, яким чином релігійні рухи репрезентуються у публічному просторі, має критично важливе значення. Щодо України, це питання особливо загострюється внаслідок поєднання таких чинників, як пострадянський релігійний плюралізм, тривалий конфлікт на тлі ідентичності, інформаційна війна з боку агресора, внутрішні суспільні фрустрації, а також виклики цифрової доби. У цьому контексті репрезентації "Білого Братства", "Посольства Божого" та хасидизму не є лише питанням медіаетики або журналістської якості – вони впливають на формування моделей релігійної толерантності, громадянської солідарності, а іноді й на політичні рішення.

Загрози: стигматизація, соціальний резонанс і підірвання довіри. Однією з найбільших загроз, пов'язаних зі специфікою репрезентації релігійних спільнот у медіа, є стигматизація та узагальнене маркування. У випадку

Білого Братства типовими є асоціації з "деструктивною сектою", психічною нестабільністю, небезпекою для суспільства. Унаслідок цього вся альтернативна релігійність або нетрадиційна духовність часто сприймається як потенційно загрозна. Таке упереджене висвітлення сприяє патологізації духовного пошуку, особливо серед молоді або соціально вразливих груп, які шукають відповіді на екзистенційні питання поза межами традиційних церков.

Щодо Посольства Божого, ситуація ще складніша через наявність расової, культурної та мовної компоненти. Репрезентація його як "чужого", "сумнівного" або "тоталітарного" руху, особливо після скандалів, сприяє відтворенню ксенофобських наративів, що можуть виходити за межі релігійної критики і перетворюватись на політичну або етнічну дискримінацію. Таким чином, інформаційний простір стає ареною ненавмисної легітимації побутового расизму або недовіри до мігрантів, що загалом суперечить засадничим принципам правової та багатокультурної держави.

Проте попри все, "Україні вдалося уникнути пророкованих їй наприкінці 1980-х років "релігійних війн" і до певної міри подолати наслідки партійно-радянської політики в релігійній сфері. Утвердження релігійної свободи і релігійних прав людини стало одним із найбільш важливих складників процесу релігійно-суспільних змін в Україні. Ці досягнення стали можливими внаслідок відсутності в країні монополюючого центру релігійної сили, який користувався би переважною суспільною підтримкою; особливостей релігійних культур в Україні, які позначені порівняно високою на центрально-східно-європейському тлі толерантністю до прихильників інших релігій; слабкості релігійного чинника у структурі етнонаціональної ідентифікації; відносної безпечності подальшого розвитку релігійних свобод для позиції офіційної влади" (Войналович та ін., 2012, с. 268).

Що стосується хасидизму, основною загрозою є конструювання латентного образу "іншого", який, хоча й не демонізується відкрито, але зображується як тимчасовий гість, "турист", що порушує спокій. У разі загострення конфліктів (наприклад, побутових суперечок у період паломництва) це може призводити до вибуху локального антисемітизму, що миттєво підхоплюється деструктивними зовнішніми силами для розпалювання соціального напруження. Оскільки релігійні паломництва хасидів уже було використано в інформаційних кампаніях РФ як доказ "хаосу" в Україні, неправильне або упереджене висвітлення цих явищ може бути інструменталізоване ворожими медіа з метою дискредитації української держави.

Ще однією загрозою є підірвання довіри до самої ідеї свободи совісті та релігії. Коли в медіапросторі домінують приклади негативної релігійності, то це веде до зростання секулярного цинізму, релігійного нігілізму або вимог до жорсткого контролю з боку держави. Унаслідок цього створюється соціальна атмосфера, у якій спільноти, що не вписуються у канонічну норму, змушені діяти в умовах легальної, але де-факто дискримінованої присутності.

Можливості: міжрелігійний діалог, релігійна освіта і стратегічна комунікація. Попри згадані ризики, сучасний інформаційний простір також створює унікальні можливості для трансформації суспільного ставлення до релігійної інакшості, переосмислення моделей толерантності та розвитку критичного релігієзнавства в суспільстві, адже "мас-медіа непомітно поступово формують зовнішній вигляд релігійної комунікації, особливо масової; вони адаптують релігійний дискурс до сучасних темпів передавання та сприйняття інформації. Сучасний

віруючий отримує надзвичайно багато релігійної інформації найрізноманітнішого ґатунку, на будь-яку тематику, пояснення будь-якого релігійного питання, що стосується будь-якої релігії. Такий обсяг релігійної інформації та швидкість, з якою людина її отримує, зазвичай не роблять її більш релігійною чи духовно вдосконаленою, а лише інформованою. Духовне вдосконалення та релігійний розвиток, релігійна комунікація можливі лише тоді, коли споживач медіакультури усвідомлює шляхи та бачить кінцеву мету такої комунікації за допомогою ЗМК" (Петрушкевич, 2014, с. 56).

Відповідно, до цього:

По-перше, цифрова доба відкриває простір для самоінтерпретації самих релігійних спільнот. Завдяки YouTube, Telegram-каналам, сторінкам у Facebook, блогу тощо, рухи на зразок Посольства Божого або хасидські громади можуть самостійно доносити свої цінності, практики й бачення світу. Це зменшує монополію традиційних медіа на формування нарративів, дозволяє поліфонічне звучання голосів релігійної культури, а також дає змогу налагоджувати горизонтальні зв'язки між віруючими, дослідниками та громадянським суспільством.

По-друге, медійна увага до таких рухів спонукає до інституціоналізації релігійної освіти в секулярних медіа: публікації експертних колонок, освітніх подкастів, серій журналістських розслідувань з науковими коментарями, участь богословів і релігієзнавців у публічних дискусіях. Така практика розвиває релігійну грамотність суспільства, знижує рівень емоційного неприйняття та сприяє формуванню етичної моделі медіареєвентування релігії.

По-третє, інформування про різноманітні релігійні традиції – включно з їх участю в соціальній роботі, волонтерстві, культурних проєктах – може зміцнювати громадянське суспільство, формуючи образ релігії як конструктивного, а не деструктивного чинника. Наприклад, діяльність релігійних організацій у допомозі внутрішньо переміщеним особам або військовим отримує позитивне висвітлення в медіа, що відкриває новий вимір сприйняття.

По-четверте, включення релігійних спільнот у процеси стратегічної комунікації держави у сфері гуманітарної політики, національної пам'яті чи міжнародного діалогу створює потенціал для зміцнення державно-релігійного партнерства. Такі приклади вже є: дипломатичний вимір паломництва хасидів в Умань, участь протестантських спільнот у благодійних ініціативах, національні заходи з міжрелігійної солідарності тощо.

Необхідність нового медійного кодексу для релігійної репрезентації. Наведені приклади засвідчують, що для повноцінного функціонування релігійних спільнот в інформаційному просторі України необхідна етична та правова рефлексія медіареєвентування. Ідеться не про цензуру, а про формування стандартів журналістики, у якій релігійна інакшість не є підставою для демонізації.

Доцільно розробити кодекс етичного висвітлення релігійних питань (за аналогією з кодексами з висвітлення теми самогубства, насильства тощо), де були б прописані базові принципи: уникнення стереотипів, забезпечення балансу думок, залучення експертних коментарів, повага до вірувань і ритуалів. Також варто розвивати освітні програми для журналістів з основ релігієзнавства та медіації релігійних конфліктів.

Таким чином, спосіб репрезентації "Білого Братства", "Посольства Божого" і хасидизму в інформаційному просторі України є не лише дзеркалом суспільних настроїв, а й активним чинником формування міжконфесійного клімату, політичної довіри та інформаційної безпеки.

Попри низку загроз – від стигматизації до підриву релігійної свободи – медіа можуть і повинні виконувати функцію культурного медіатора, забезпечуючи багатоголосне, відповідальне й інклюзивне висвітлення релігійного ландшафту України.

Тому "вектор європейської інтеграції актуалізує питання стосовно доцільності здійснення політики децентралізації у сфері свободи совісті та свободи релігії. Дискусії з цього приводу тривають. Остаточного рішення поки ще не ухвалено. Адаже попередньо потрібно з'ясувати переваги й ризики такого підходу, масштаби трансформації законодавчого поля. З огляду на це реформування сфери місцевого самоврядування та оновлення системи відносин між публічною владою різних рівнів потрібно здійснювати виважено, з обов'язковим урахуванням низки специфічних для України особливостей і нинішніх геополітичної ситуації та континентальних воєнно-політичних обставин, що можуть суттєво вплинути на національну безпеку Української держави" (Здіорук, & Токман, 2023, с. 33).

Дискусія і висновки

Медіаційний вплив на сприйняття релігійних спільнот в українському суспільстві формує складне поле взаємодії між релігійною ідентичністю, інформаційною політикою та міжконфесійною толерантністю. Репрезентація таких спільнот, як Біле Братство, Посольство Боже й хасидизм, демонструє, що медіа не лише передають інформацію, а й активно конструюють соціальні уявлення про прийнятність або загрозовість релігійної інакшості. У цьому контексті стигматизація, ксенофобські інтерпретації, латентний антисемітизм і викривлені образи стають серйозними загрозами, що підривають релігійну свободу, формують недовіру до альтернативної духовності й можуть бути використані у ворожих інформаційних кампаніях. Водночас цифрове середовище відкриває нові можливості: релігійні спільноти можуть самостійно артикулювати свої нарративи, долаючи однобічність традиційних ЗМІ; суспільство отримує доступ до експертних інтерпретацій і глибших пояснень через розвиток публічного релігієзнавства; зростає потенціал міжконфесійної співпраці, де релігія постає як ресурс солідарності, а не розколу. Участь релігійних спільнот у стратегічній комунікації держави, соціальних проєктах та міжрелігійних ініціативах свідчить про їхню здатність інтегруватися у громадянське суспільство як відповідальні партнери. Усе це вимагає впровадження етичних стандартів медіареєвентування релігії – зокрема, створення відповідного журналістського кодексу, який забезпечив би баланс, повагу, точність і уникнення дискримінаційних кліше. Таким чином, від якості медіаційної репрезентації релігійних рухів залежить не лише характер міжконфесійної взаємодії, а й інформаційна безпека, культурна інтеграція і демократична стійкість українського суспільства.

Внесок авторів: Дмитро Валюх – концептуалізація, методологія; Євген Мельничук – емпірична база, висновки.

Джерела фінансування. Це дослідження не отримало жодного гранту від фінансової установи в державному, комерційному або некомерційному секторах.

Список використаних джерел

- Войналович, В., Сленський, В., Кирюшко, М., Кочан, Н., & Рубльова, Н. (2012). *Релігійний чинник у процесах нації- та державотворення: Досвід сучасної України*. Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України. https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/07/religion-factor_site_148.pdf
- Здіорук, С. І., & Токман, В. В. (2023). *Державно-церковні та суспільно-релігійні відносини в умовах війни Росії проти України: Аналітична*

доловідь (С. І. Здіорук, Ред.). НІСД. https://niss.gov.ua/sites/default/files/2023-07/religiini_vidnosuny_dopovid_13072023_zdioruk.pdf

Колодний, А. М. (2007). Феномен християнського постмодерну. *Університетські наукові записки*, 3, 312–323.

Коробка, Г., & Лазарев, В. (2009). Використання харизматичними церквами сучасних інформаційних технологій. *Наукові записки Національного університету "Острозька академія". Серія: Культура і соціальні комунікації*, 1, 77–87.

Перелік юридичних осіб – релігійних організацій, які належать до критично важливих для функціонування економіки та забезпечення життєдіяльності населення в особливий період, Наказ Державної служби України з етнополітики та свободи совісті (2025, 6 червня). https://dcss.gov.ua/wp-content/uploads/2025/06/2025.06.06_Perelik.pdf

Петрушкевич, М. С. (2014). Релігійна комунікація у контексті медіакультури. *Антропологічні виміри філософських досліджень*, 5, 56–68.

Скулиш, Є. Д., Остроухов, В. В., Присяжнюк, М. М., Петрик, В. М., Компанцева, Л. Ф., & Бойко, О. Д. (2023). *Сугестивні технології маніпулятивного впливу*. Скіф.

Фуркало, В. С., & Фуркало, В. І. (2012). *Концептуальні форми хасидизму*. ПП Жовтий О. О.

Kharkovshchenko, Y., & Turenko, V. (2024). Specifics of religious security in the (pre)war conditions in Ukraine: The task for humanitarian policy. *Sophia. Human and Religious Studies Bulletin*, 23(1), 65–69. <https://doi.org/10.17721/sophia.2024.23.13>

Kharkovshchenko, Y., Kostyuk, O., Piletsky, E., Zubchuk, O., & Turenko, V. (2024). Thereligious landscape amidst warfare in Ukraine: Assessing the situation. *Multidisciplinary Science Journal*, 6, Article 2024ss0728. <https://doi.org/10.31893/multiscience.2024ss0728>

Piletsky, E. & Nesterova, M. (2024). Peculiarities of interfaith relations in Ukraine in the(pre)war period: On the way to dialogue. *Sophia. Human and Religious Studies Bulletin*, 1(23), 60–64. <https://doi.org/10.17721/sophia.2024.23.12>

Predko, O. & Predko D. (2024). Religious security: Its essence and main factors (Ukrainian context). *Occasional Papers on Religion in Eastern Europe*, 44, 3, 58–73. <https://digitalcommons.georgefox.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=2516&context=ree>

References

Furkalo, V. S., & Furkalo, V. I. (2012). *Conceptual forms of Hasidism*. PP Zhovtyy O. O. [in Ukrainian].

Kharkovshchenko, Y., & Turenko, V. (2024). Specifics of religious security in the(pre)war conditions in Ukraine: The task for humanitarian policy.

Sophia. Human and Religious Studies Bulletin, 23(1), 65–69. <https://doi.org/10.17721/sophia.2024.23.13>

Kharkovshchenko, Y., Kostyuk, O., Piletsky, E., Zubchuk, O., & Turenko, V. (2024). Thereligious landscape amidst warfare in Ukraine: Assessing the situation. *Multidisciplinary Science Journal*, 6, Article 2024ss0728. <https://doi.org/10.31893/multiscience.2024ss0728>

Kolodny, A. M. (2007). The Phenomenon of Christian Postmodernity. *University Scientific Notes*, 3, 312–323 [in Ukrainian].

Korobka, G., & Lazarev, V. (2009). The use of modern information technologies by charismatic churches. *Scientific notes of the National University "Ostroh Academy". Series: Culture and Social Communications*, 1, 77–87 [in Ukrainian].

List of legal entities – religious organizations that are critically important for the functioning of the economy and ensuring the livelihoods of the population during a special period, Order of the State Service of Ukraine for Ethnopolitics and Freedom of Conscience (2025, June 6) [in Ukrainian]. https://dcss.gov.ua/wp-content/uploads/2025/06/2025.06.06_Perelik.pdf

Petrushkevych, M. S. (2014). Religious communication in the context of media culture. *Anthropological Dimensions of Philosophical Research*, 5, 56–68 [in Ukrainian].

Piletsky, E. & Nesterova, M. (2024). Peculiarities of interfaith relations in Ukraine in the(pre)war period: On the way to dialogue. *Sophia. Human and Religious Studies Bulletin*, 1(23), 60–64. <https://doi.org/10.17721/sophia.2024.23.12>

Predko, O. & Predko D. (2024). Religious security: its essence and main factors (Ukrainian context). *Occasional Papers on Religion in Eastern Europe*, 44, 3, 58–73. <https://digitalcommons.georgefox.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=2516&context=ree>

Skulysh, E. D., Ostroukhov, V. V., Prysyzhnyuk, M. M., Petryk, V. M., Kompantseva, L. F., & Boyko, O. D. (2023). *Suggestive technologies of manipulative influence*. Skif [in Ukrainian].

Voynalovych, V., Yelensky, V., Kyryushko, M., Kochan, N., Rublyova, N. (2012). *Religious factor in the processes of nation- and state-building: The experience of modern Ukraine*. Institute of Political and Ethno-National Studies named after I. F. Kuras, NAS of Ukraine [in Ukrainian]. https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/07/religious-factor_site_148.pdf

Zdiuruk, S. I., & Tokman, V. V. (2023). *State-Church and Socio-Religious Relations in the conditions of Russia's war against Ukraine: Analytical Report* (S. I. Zdiuruk, Ed.). National Institute for Strategic Studies [in Ukrainian].

Отримано редакцією журналу / Received: 12.08.25

Прорецензовано / Revised: 22.08.25

Схвалено до друку / Accepted: 10.09.25

Dmytro VALIUKH, PhD Student

ORCID ID: 0009-0007-6102-024X

e-mail: dimavaluh@gmail.com

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

Yevhen MELNYCHUK, PhD Student

ORCID ID: 0009-0005-8731-4823

e-mail: eygen@ukr.net

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

WHITE BROTHERHOOD, EMBASSY OF GOD, AND HASIDISM IN THE INFORMATIONAL SPACE OF UKRAINE

Background. This article explores the specifics of the informational representation of threereligious movements – White Brotherhood, Embassy of God, and Hasidism – in the Ukrainian medialandscape. The relevance of the study stems from the transformation of the informationalenvironment under conditions of post-totalitarian pluralism, hybrid threats, and religiouspolyvalence. Special attention is paid to how mass media construct the image of religious "otherness" and influence public attitudes toward religious communities in the context of interfaithinteraction and information security.

Methods. The study is based on an interdisciplinary approach that combines tools fromreligious studies, sociology of religion, media studies, and critical discourse analysis. A comparative-historical method is used to trace the origins and transformations of the movements, while a structural-functional approach identifies their social roles. Content analysis of both traditional anddigital media is employed alongside the principles of strategic communication theory.

Results. The findings demonstrate that the White Brotherhood is represented as a destructivecult with esoteric-apocalyptic traits; the Embassy of God is portrayed as a charismatic religiousmovement with social outreach but also a controversial media image; and Hasidism is framed as a traditional branch of Judaism, perceived simultaneously as part of cultural heritage and a target ofdomestic criticism. The media representation of these movements significantly affects interethnicrelations, the level of religious tolerance, and civic trust amid wartime conditions and socialpolarization.

Conclusions. The representation of religious communities in the media serves not only aninformative but also a normative function, shaping public perceptions of legitimacy, threat, oracceptability of religious "otherness." The article substantiates the need to develop an ethicalmediacode for the coverage of religious topics, which would help reduce stigmatization, strengthenstrategic communication, and foster interfaith dialogue in Ukraine.

Keywords: religious movements, informational space, White Brotherhood, Embassy of God, Hasidism, media representation, religious tolerance, strategic communication.

Автори заявляють про відсутність конфлікту інтересів. Спонсори не брали участі в розробленні дослідження; у зборі, аналізі чи інтерпретації даних; у написанні рукопису; в рішенні про публікацію результатів.

The authors declare no conflicts of interest. The funders had no role in the design of the study; in the collection, analyses or interpretation of data; in the writing of the manuscript; in the decision to publish the results.